

โครงการสัมมนาผู้รู้เห็น (Witness Seminar)

กระบวนการพัฒนาและรับรองคุณภาพโรงพยาบาล (Hospital Accreditation)

หลักการและเหตุผล

กระบวนการพัฒนาและรับรองคุณภาพโรงพยาบาล (Hospital Accreditation) ได้ก่อกำเนิดขึ้นในประเทศไทยตั้งแต่ พ.ศ. 2538 ในรูปแบบของการวิจัยและพัฒนา และมีการพัฒนาเรื่อยมาภายใต้ฐานความรู้ทางวิชาการและการยกย่องชมเชย ก่อให้เกิดความตื่นตัว ความรู้ความเข้าใจและการเปลี่ยนแปลงในระบบบริการสุขภาพของประเทศไทยอย่างกว้างขวาง นับว่าเป็นบทเรียนที่น่าสนใจ ควรแก่การบันทึกแนวความคิดและความพยายามต่าง ๆ ของผู้เกี่ยวข้องในช่วงเริ่มต้นไว้เป็นประวัติศาสตร์

ข้อมูลที่เกี่ยวข้องส่วนหนึ่งยังอาจมิได้รับการจดบันทึกไว้อย่างเป็นระบบ แต่อยู่ในความทรงจำของบุคคล ในสถานการณ์เช่นนี้ ทางออกที่เป็นไปได้หนึ่งของการเรียนรู้จากประวัติศาสตร์ คือ การใช้กระบวนการที่เรียกว่าการสัมมนาผู้รู้เห็น (Witness seminar) โดยอาศัยการถ่ายทอดความทรงจำของบุคคลที่อยู่ร่วมเหตุการณ์ทางประวัติศาสตร์ที่มาร่วมประชุมกันเพื่อบอกเล่า ให้ความเห็น อภิปราย ถกเถียง ถึงเรื่องราวของเหตุการณ์ทางประวัติศาสตร์ที่เกิดขึ้น และทำการเก็บบันทึกไว้ในรูปของเทปบันทึกภาพและเสียง รวมทั้งทำการถอดเทปการประชุมและทำการบรรณาธิกรณให้สามารถนำมาจัดพิมพ์เผยแพร่เป็นหนังสือและทำเป็นเอกสารหรือสื่ออิเล็กทรอนิกส์สำหรับใช้เผยแพร่ โดยจัดระบบฐานข้อมูลและดัชนีให้สะดวกในการสืบค้นอันจะเป็นประโยชน์ต่อการศึกษาประวัติศาสตร์ การแพทย์และสาธารณสุขในระยะยาว

การจัดกระบวนการเพื่อการเรียนรู้จากประวัติศาสตร์นี้เป็นรูปแบบหนึ่งของการจัดการความรู้ที่ถือว่าองค์ความรู้ที่มีอยู่ในระบบหนึ่ง ๆ นั้น ดำรงอยู่ได้ในหลากหลายรูปแบบนอกเหนือจากที่ปรากฏเป็นเอกสาร ซึ่งถือได้ว่าเป็นเพียงเสี้ยวส่วนของความรู้ในระบบปฏิบัติการแล้ว ความทรงจำถือได้ว่าเป็นความรู้อีกรูปแบบหนึ่งที่ฝังอยู่ในตัวบุคคลและแฝงไว้ซึ่งคุณค่า การเรียนรู้จากประสบการณ์และประวัติศาสตร์เพื่อให้เราได้บททวนและได้ “รู้ตัว” ว่าที่เรามามีสถานะที่เป็นอยู่ในปัจจุบันนี้เป็นผลมาจากเหตุปัจจัยต่าง ๆ ในอดีต และเมื่อยิ่งเข้าใจอดีต ก็ยิ่งมองออกไปไกลในอนาคต

ด้วยความตระหนักถึงความสำคัญดังกล่าว สำนักวิจัยสังคมและสุขภาพ ซึ่งได้ดำเนินแผนงานด้านประวัติศาสตร์การแพทย์และสาธารณสุขมาอย่างต่อเนื่องกว่า 5 ปี ร่วมกับสถาบันพัฒนาและรับรองคุณภาพโรงพยาบาลจึงได้จัดทำโครงการสัมมนาผู้รู้เห็นกระบวนการพัฒนาและรับรองคุณภาพโรงพยาบาลขึ้น

วัตถุประสงค์

1. เพื่อประมวลความรู้เกี่ยวกับการก่อกำเนิดและพัฒนาการของกระบวนการ HA จากความทรงจำของบุคคลที่เป็นผู้รู้เห็นหรือเป็นพยานที่ร่วมในเหตุการณ์โดยใช้รูปแบบการสัมมนาผู้รู้เห็น (Witness Seminar)

2. เพื่อสร้างฐานข้อมูลความรู้ด้านประวัติศาสตร์เกี่ยวกับการพัฒนาหลักสูตรส่งเสริมการพัฒนาคุณภาพโรงพยาบาล จากบอกเล่าของผู้รู้เห็นให้อยู่ในรูปแบบที่เหมาะสมแก่การใช้ประโยชน์ เป็นระบบเข้าถึงได้ง่าย และได้รับการเผยแพร่ให้กว้างขวาง อันจะเป็นการกระตุ้นให้มีการศึกษาและนำมาใช้เป็นบทเรียนสำหรับการพัฒนาหลักสูตรในระบบสาธารณสุขอื่นๆ

กรอบแนวคิดการดำเนินงาน

1. การสัมมนาผู้รู้เห็น (Witness Seminar) เป็นรูปแบบการศึกษาประวัติศาสตร์ที่ริเริ่มโดย The Institution of Contemporary British History ซึ่งปัจจุบันเปลี่ยนชื่อเป็น Centre for Contemporary British History (CCBH) เป็นกระบวนการประมวลความรู้เกี่ยวกับเหตุการณ์หรือวิวัฒนาการของสิ่งที่เกิดขึ้นในช่วงชีวิตของผู้รู้เห็น โดยการเชิญผู้ที่เกี่ยวข้องและรู้เห็นกับเหตุการณ์มาร่วมกันสนทนาบอกเล่าเรื่องราวตามความทรงจำและทำการบันทึก เรียบเรียงจัดระบบเป็นหมวดหมู่ให้ง่ายต่อการใช้ประโยชน์ CCBH ได้ดำเนินการสัมมนาลักษณะนี้มาตั้งแต่ ค.ศ. 1986 และได้พัฒนาระเบียบวิธี จนมีองค์กรวิชาการต่าง ๆ ทั่วโลกนำเอาเทคนิคการศึกษาประวัติศาสตร์บอกเล่าดังกล่าวไปใช้อย่างกว้างขวาง

2. ในด้านประวัติศาสตร์การแพทย์นั้น The Wellcome Trust Centre for the History of Medicine เป็นองค์กรที่ได้ดำเนินการสัมมนาผู้รู้เห็นเกี่ยวกับวิวัฒนาการของการแพทย์ในอังกฤษมาอย่างต่อเนื่อง นอกเหนือจากหอสมุดประวัติศาสตร์การแพทย์ที่ใหญ่ที่สุดในโลกและวารสารประวัติศาสตร์การแพทย์ที่มีชื่อเสียงแล้ว ปัจจุบัน The Wellcome Trust Centre for the History of Medicine มีฐานข้อมูลจากการสัมมนาผู้รู้เห็นที่ใหญ่และครอบคลุม ประเด็นต่าง ๆ มากที่สุด ซึ่งฐานข้อมูลดังกล่าวได้กลายเป็นแหล่งความรู้ทางประวัติศาสตร์สำคัญที่ไม่เพียงแต่เสริมความสมบูรณ์ให้กับข้อมูลเอกสารเท่านั้น แต่ยังเป็นสิ่งที่ทำให้การประเมินคุณค่าของข้อมูลเอกสารเป็นไปอย่างถูกต้องมากขึ้นด้วย

3. รูปแบบการจัดสัมมนาผู้รู้เห็นมีจุดเด่นที่การได้ข้อมูลความรู้ทางประวัติศาสตร์ที่เปิดเผยให้เห็นถึงกลไกในระดับจุลภาคที่เชื่อมโยงกับการเปลี่ยนแปลงในระดับมหภาค และเชื่อมโยงการเคลื่อนไหวเปลี่ยนแปลงทั้งที่เป็นทางการและไม่เป็นทางการ อันจะสร้างความเข้าใจในการเปลี่ยนแปลงแบบแผนการปฏิบัติในกลไกและกระบวนการนโยบาย (Policy Process) ทั้งในระดับวิธีคิดและรูปแบบการดำเนินการได้เป็นอย่างดี นอกจากนั้นการจัดเป็นการสัมมนากลุ่มมีจุดเด่นในแง่ที่เหตุการณ์ที่บุคคลหนึ่งบอกเล่าขึ้นในวงสนทนาจะช่วยกระตุ้นให้บุคคลอื่นได้ระลึกถึงเรื่องราวอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องขึ้นมาได้ด้วย ซึ่งจะเป็นการเสริมและสอบทานความถูกต้องชัดเจนของข้อมูลกันอยู่ในการสนทนานั้นเอง

4. หลักการดำเนินงานที่ยึดถือเป็นแม่แบบสากลของการจัดสัมมนาผู้รู้เห็นนั้นมีเกณฑ์กว้าง ๆ ได้แก่ การกำหนดหัวเรื่องที่น่าสนใจโดยเลือกเหตุการณ์ที่ผู้ร่วมรู้เห็นยังมีชีวิตอยู่ และจะต้องได้ตัวบุคคลสำคัญที่เกี่ยวข้องกับเหตุการณ์เหล่านั้นมาร่วมสนทนาโดยมีนักวิชาการอาวุโสที่เข้าใจเรื่องราว นั้น ๆ เป็นผู้ดำเนินการสัมมนา

แนวทางการดำเนินงาน

1. การสัมมนาผู้รู้เห็นจะเน้นประเด็นที่ทำให้เห็นถึงความเป็นมา พัฒนาการ การเปลี่ยนแปลง และผลกระทบเป็นประเด็นหลัก
2. ขั้นตอนการดำเนินงานจะเริ่มจากการตั้งประเด็นสำคัญซึ่งในที่นี้ได้แก่การก่อกำเนิดและ พัฒนาการของกระบวนการ HA จากนั้นก็สำรวจหาบุคคลที่เกี่ยวข้องกับเหตุการณ์มาช่วยกันสะท้อน มุมมองต่อกระบวนการดังกล่าว เพื่อให้ได้ความคิด ความเห็น ประสบการณ์จากผู้ที่หลากหลาย มากที่สุด กำหนดวันประชุมและวาระการประชุมโดยให้ผู้เข้าร่วมได้เตรียมตัวและสามารถจัดหาพยาน เอกสาร ภาพถ่าย โปสเตอร์ เทปบันทึกเสียงหรือวัตถุพยานอื่นใดสามารถนำมาประกอบความทรงจำ
3. รูปแบบการประชุมเน้นการเปิดเวทีให้ผู้เข้าร่วมสัมมนาพูดถึงเรื่องราวเกี่ยวกับเหตุการณ์ที่ กำหนด โดยสามารถอภิปรายเล่าประสบการณ์ ให้ความเห็น ถกเถียง วิพากษ์วิจารณ์ ได้อย่างเต็มที่ โดยมีผู้ดำเนินการอภิปรายที่เชี่ยวชาญในประเด็นนั้น ๆ คอยทำหน้าที่ควบคุมกระบวนการสัมมนาให้ ได้ประเด็นครบตามเป้าหมายที่กำหนดเอาไว้ข้างต้น จะมีคนคอยจดประเด็นในการสัมมนาเพื่อสรุปขึ้น เป็นเอกสารวิชาการทางประวัติศาสตร์ของเรื่องนี้ ในขณะที่เดียวกันตลอดการสัมมนาก็จะมีการถ่ายภาพ วิดิทัศน์และบันทึกเสียงเอาไว้เป็นหลักฐานทุกครั้งและหลักฐานทุกอย่างจะเก็บเอาไว้ในฐานะเป็น หลักฐานชั้นต้นทางประวัติศาสตร์
4. หลังการสัมมนาจะมีการถอดเทปบันทึกเสียงการประชุมออกมาพิมพ์เป็นเอกสารเพื่อ จัดรวบรวมไว้อย่างเป็นระบบ ง่ายต่อการค้นคว้ารวมทั้งดำเนินการเพื่อการเผยแพร่ มีทั้งในรูปแบบของ สื่ออิเล็กทรอนิกส์ที่เข้าถึงได้โดยทางอินเทอร์เน็ต (Internet)

ขอบเขตการดำเนินงาน

จัดการสัมมนาเป็นเวลา 1 วัน โดยมีผู้เข้าร่วมสัมมนา 15 คน ประกอบด้วยผู้รู้เห็นเหตุการณ์ หรือผู้เกี่ยวข้องในการก่อกำเนิดและ พัฒนาการของกระบวนการ HA ซึ่งเป็นคนกลุ่มหลัก ผู้ดำเนินการ ประชุมที่คอยกำหนดประเด็น และผู้บันทึกข้อมูล

ผลที่คาดว่าจะได้รับ

1. ข้อมูลประวัติศาสตร์บอกเล่าของบุคคลผู้เข้าร่วมเหตุการณ์ที่สามารถใช้เป็นหลักฐานการ ก่อกำเนิดและ พัฒนาการของกระบวนการ HA ในประเทศไทย
2. สามารถนำเอาข้อมูลใหม่หรือความเข้าใจใหม่ ๆ ต่อกระบวนการ HA มาวิเคราะห์เพื่อเป็น บทเรียนสำหรับการพัฒนาไกลในระบบสาธารณสุขอื่นๆ
3. นำข้อมูลที่ได้รับจัดเก็บไว้เป็นส่วนหนึ่งของข้อมูลประวัติศาสตร์ในหอจดหมายเหตุ การแพทย์และการสาธารณสุขไทย เพื่อประโยชน์ในการค้นคว้าวิจัยในอนาคต

ผู้รับผิดชอบโครงการ

สำนักวิจัยสังคมและสุขภาพ ร่วมกับสถาบันพัฒนาและรับรองคุณภาพโรงพยาบาล